

VERLOOY, Jan Baptist, rechtsgeleerde en politicus (Oisterwijk 22 december 1746 - Brussel 4 mei 1797).

Zoon van een Kempens landbouwer, studeerde rechten aan de Leuvense universiteit. Hij promoveerde in augustus 1774, waarna hij secretaris werd van de als voltairiaan en antiklerikaal bekend staande Brusselse advocaat Philippe-Guillaume Malfait, aan wiens bemiddeling het waarschijnlijk te danken is dat hij verbonden werd aan de Raad van Brabant en in wiens milieu (Malfait bezat een rijke bibliotheek) hij in aanraking kwam met de nieuwe Europese gedachtenstromingen, die hem diepgaand zouden beïnvloeden.

In 1781 gaf Verlooy zijn *Codex Brabanticus* uit, een verzameling Brabantse en Limburgse wetteksten, waarvan de inleiding voor het eerst zijn principiële opvattingen t.o.v. de taal verwoordde; hij citeerde de teksten in de originele taal en als er de keuze was tussen gelijkwaardige Franse en Nederlandse teksten, gaf hij de voorkeur aan de taal van zijn land, het Nederlands („favore linguae patriae Flandrica praelata est”).

Van 1788 af stond hij, samen met anderen die ervan verdacht werden de oppositie tegen het beleid van Jozef II te leiden, onder het bijzonder toezicht van de Oostenrijkse regering, wat misschien verklaart waarom hij zijn *Verhandeling op d'onacht der moederlyke tael in de Nederlanden* anoniem en zogenaamd te Maastricht, buiten het Oostenrijkse gebied, uitgaf, terwijl ze in werkelijkheid op de persen van De Bel te Brussel gedrukt werd.

Van begin 1789 af vergaderde hij met andere „patriotten” (onder wie zijn zwager, advocaat Torf) geregeld bij Fr. Vonck aan huis en richtte, onder de benaming *Pro Aris et Focis* (hem ingefluisterd door abt Hermans uit Tongerlo, aan wie hij een exemplaar van zijn *Onacht* had opgedragen en die van het groepje deel uitmaakte [?]), een geheim genootschap op dat een leger moest vormen en Oostenrijkse soldaten omkopen. De statuten van het genootschap en de pamfletten die in verband daarmee van zijn hand verschenen, waren in het Nederlands gesteld.

Na de overwinning op de Oostenrijkers bleef hij Vonck steunen: hij plaatste zijn handtekening na die van Vonck onder het Adres dat op 15 maart 1790 aan de Brabantse Staten overhandigd werd met de eis van vernieuwing van de regeringsvorm in democratische zin. Toen daarop de reactie van de „Statisten” losbrak, moest hij, samen met anderen Vonckistische leiders, naar het buitenland vluchten. Van Frankrijk uit bleef hij ageren, richtte een nieuw genootschap *Pro Patria* op en probeerde

VERHANDELING

O P

D' O N A C H T

D E R

MOEDERLYKE T A E L

I N D E

N E D E R L A N D E N .

T O T M A E S T R I C H T .

M D C C . L X X X V I I I .

tevergeefs een oppositiebeweging te organiseren. Na de Restauratie keerde hij, genietend van de algemene amnestie, weer naar Brussel. Zodra Dumouriez met zijn „armée du Nord” onze gewesten veroverd had (1792), trad Verlooy opnieuw op de voorgrond en werd gekozen tot „voorlopig representant” van Brussel. In februari 1793 zat hij - nadat hem eerst nog was opgedragen de protesten tegen de door de Parijse Conventie afgekondigde annexatie te coördineren - de „assemblée” voor waar een handvol democraten zich voor de aanhechting uitsprak. Zijn houding was niet zonder meer duidelijk - heeft hij zich bij het onvermijdelijke neergelegd? -, aangezien hij amper een maand tevoren in een brochure „Zyn geloof, vryheid en eygdommen in gevaer?”, die een scherpe aanval bevatte op de Statisten, op de privileges van adel en geestelijkheid en een verdediging was van het Franse regime, nog voor een democratische staatsvorm had gepleit, waarin het volk, dank zij de grootmoedigheid van de Franse natie, zijn eigen vertegenwoordigers zou kiezen, een staatsvorm zoals de Nederlanders die vroeger hadden gekend.

Bij de tweede Franse verovering (1794) werd hij tot voorzitter gekozen van de Société des Amis de la Liberté et de l’Egalité de Bruxelles. In september werd hij tot schepen, op 20 april 1795 tot „maire” van de hoofdstad benoemd. Reeds in mei nam hij vanwege zijn zwakke gezondheid ontslag uit zijn functie en twee jaar later overleed hij, zonder dat zijn heengaan opgemerkt werd, zijn jonge zoon en zijn weduwe in een benarde toestand achterlatend. Jan Frans Willems zou in zijn Verhandeling over de Nederduytsche tael- en letterkunde (1819-'24) voor het eerst de aandacht vestigen op de Onacht van Verlooy. L.G. Visscher, de Nederlandse hoogleraar die te Leuven doceerde, nam er enkele ci-